

Herinrichting 'zandgat' Ravenswaarden in stroomversnelling

Gorssel – In 2011 startte de herinrichting van de voormalige zandwinning in de Ravenswaarden. Sinds die tijd vond er per schip aanvoer van grond en met name baggerspecie plaats voor de verondieping. Dat ging vele jaren in een rustig tempo. Sinds vorig jaar werd het druk op de plas: meerdere scheepsladingen per dag. Voor sommige mensen leek het alsof er ineens een nieuw project van start ging. Hoe zit dat nu? Dat leggen we hieronder uit en beginnen met een stukje geschiedenis.

Even terug in de tijd

Het 'zandgat', is een oude zandwinning in de Ravenswaarden bij Gorssel. Sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw werd daar zand gewonnen, gedurende een periode van ongeveer veertig jaar. Daarna bleef er in het landschap een diepe put achter met vrij steile oevers. Onderzoek heeft uitgewezen dat daardoor de variatie in flora en fauna van deze plas beperkt was. Daarnaast deden zich in die tijd ongewenste

ontwikkelingen voor. Mede door ongecontroleerde recreatie raakte het gebied verrommeld. De eigenaar en ontzander van de plas, Dyckerhoff Basal Toeslagstoffen BV, heeft rond 2010 het plan opgevat om deze ontwikkelingen om te buigen naar een meer gewenste situatie en de plas te herinrichten. De eigenaar trekt daarbij samen op met Grondbereik, een regionale groundbank dat gespecialiseerd is in projecten waarbij zorgvuldig hergebruik van grond en baggerspecie voorop staat.

Luchtfoto met de locatie van de oude zandwinning (project)

Het plan

Tijdens de planvorming voor de herinrichting is een klankbordgroep betrokken geweest die onder andere bestond uit vertegenwoordigers van overheden (Gemeente, Provincie en Rijk), de Uiterwaardencommissie van de Ravenswaarden, terreinbeheerders zoals Staatsbosbeheer en de regionale vogelwerkgroep. Ook Dorpsraad Gorssel heeft destijds uitgebreid en kritisch naar het herinrichtingsplan gekeken.

De herinrichting van de plas bestaat uit: het verbeteren van de invaart, het aanleggen van flauwe oevers en het op een aantal plekken ondieper maken van de plas. Daarnaast is er ruimte voor het realiseren van een eiland. Het belangrijkste resultaat van deze ingrepen zal zijn dat er afwisselende leefmilieus ontstaan waardoor er veel meer soorten kunnen gedijen. Verwacht wordt dat het gebied geschikt zal worden voor bijvoorbeeld de Kleine Plevier. Tevens ontstaat er een betere aansluiting met het omliggende landschap. Met dit plan wordt ook gehoor gegeven aan de wens om vormen van extensieve recreatie mogelijk te maken zoals viswater voor de hengelsportvereniging.

Kleine plevier

Verloop van de uitvoering

Nadat alle benodigde vergunningen verkregen waren, startte het project in 2011. Als eerste moest de invaart verbeterd worden. Door erosie (slijtage) een aanslibbing was oude invaart namelijk erg breed en ondiep geworden. De nieuwe constructie met zogenaamde wiepenmatten, breuksteen en aanvulling met erosiebestendige klei voldoet aan de eisen van Rijkswaterstaat.

Verbetering van de invaart in 2011

Alle materialen die voor het project nodig zijn, worden over water aangevoerd. Er vindt geen transport over de weg plaats zodat er geen verkeersoverlast ontstaat. Het project kenmerkt zich door nuttig hergebruik van materialen (baggerspecie en grond) die elders vrijkomen. Daarvoor zijn we afhankelijk van projecten langs rivieren en kanalen. Met Rijkswaterstaat is afgesproken dat het materiaal uit de regio moet komen. Aanvoer uit bijvoorbeeld het buitenland is uitgesloten. Omdat er (tegen de verwachting in) weinig werken in de regio waren met grote hoeveelheden vrijkomende specie, lag het aanvoertempo jarenlang vrij laag.

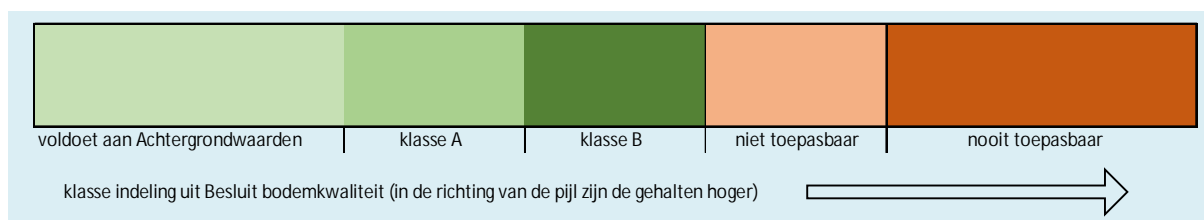
Met de verruiming van het Twentekanaal veranderde dat. Medio 2021 kwamen de eerste scheepsladingen van dat project. In de periode daarop nam de intensiteit verder toe, met een piek in de eerste helft van 2023. In die periode waren zeven vrachten per dag geen uitzondering.

Kwaliteit

In Nederland moet het toepassen van grond en baggerspecie voldoen aan de regels uit het Besluit bodemkwaliteit. De gehalten aan verschillende stoffen in waterbodems worden daarvoor ingedeeld in een aantal klassen: Achtergrondwaarden (lees: schoon), klasse A, klasse B, niet toepasbaar en nooit toepasbaar. Onderstaande figuur geeft hier een schematische weergave van. In de plas mag alleen klasse B of schoner worden toegepast (groene kleuren). De bovenlaag zal moeten voldoen aan klasse A of schoon. Wanneer specie in de roodbruin gekleurde vlakken valt, mag het niet in de plas worden toegepast. Voor berging van deze klassen zijn speciaal ingerichte depots aangelegd, zoals in het Ketelmeer.

Misverstand

Er wordt wel eens gesuggereerd dat door de herinrichting de waterbodem van de plas meer verontreinigd raakt. Dat berust op een misverstand. Voorafgaand aan het project is een waterbodemonderzoek uitgevoerd. De kwaliteit van de sliblaag op bodem van de plas viel toen al in klasse B. Dit betekent dat het toe te passen materiaal (maximaal ook klasse B) een zelfde kwaliteit heeft. Uiteindelijk wordt de kwaliteit van de nieuwe bovenlaag zelfs beter: klasse A.

Schematische weergave indeling in klassen voor waterbodems volgens het Besluit bodemkwaliteit

Kwaliteitscontrole

Om er zeker van te zijn dat het aangevoerde materiaal voldoet aan de eisen, moet voorafgaand aan het ontgraven de kwaliteit worden bepaald. Dit gebeurt over het algemeen door het verrichten van een (water)bodemonderzoek. Hiervoor gelden landelijk vastgestelde onderzoeksprotocollen waarvoor een adviesbureau gecertificeerd moet zijn om het te kunnen uitvoeren. De aangeleverde onderzoeksrapporten worden door Grondbereik beoordeeld. Daarna wordt een melding gedaan bij Rijkswaterstaat die alle gegevens toetst. Pas als alles klopt, wordt de melding als toereikend beschouwd en kan aanvoer plaatsvinden. Tijdens de aanvoer wordt elke lading voorzien van een voorgeschreven begeleidingsbrief en de gegevens gearhiveerd. Ook vinden periodiek visuele controle plaats en steekproefsgewijs controlemonsters worden genomen. Bovendien voeren handhavers van onder andere Rijkswaterstaat ook inspecties uit.

Monitoring

Naast controle op de aangevoerde grond en baggerspecie loopt op het project monitoring op de volgende aspecten.

- Metingen en bemonstering van het oppervlaktewater in de plas en op de IJssel. De intensiteit en de te meten stoffen zijn voorgeschreven door Rijkswaterstaat.
- Uitvoeren van onderzoek naar vissen langs de randen van de plas. Met deze onderzoeken worden ontwikkelingen in de visstand gevolgd.

Overige maatregelen

Het is belangrijk dat de herinrichting een veilige uitvoering kent. Dat geldt zeker nu het drukker is op de plas. Vanuit het oogpunt van veiligheid gelden momenteel de volgende maatregelen.

- Tijdens werkzaamheden is invaren met kleine schepen niet toegestaan. Er staan borden aan weerszijden van de invaart die dat aangeven.
- Zwemmen is niet toegestaan. Tijdens werkzaamheden kunnen namelijk gevaarlijke situaties ontstaan met schepen. Daarnaast bestaat er risico op drijfzand. Onlangs is de bebording op het terrein op dit onderwerp aangepast om deze maatregel duidelijker weer te geven.

Tot slot de rol van hengelsportvereniging Ons Genoegen Gorssel. Deze vereniging maakt gebruik van de plas om te vissen. Gelijker tijd zorgen leden regelmatig voor het opruimen van zwerfvuil en geeft de vereniging vergunningen af voor het parkeren van auto's. Door deze activiteiten is in de afgelopen jaren de situatie rond de plas verbeterd. Wij zijn hen daarvoor zeer erkentelijk.